

Naslov članka/Article:

O URAVNOTEŽENI BRALNI DIETI

About a Balanced Reading Diet

Avtor/Author:

Dr. Tiziana Mascia

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje št. 3/2023, letnik 54

ISSN 0350-5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2023

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

Dr. Tiziana Mascia

Università di Urbino, Italija

O URAVNOTEŽENI BRALNI DIETI

About a Balanced Reading Diet

Pred nekaj leti je Timothy Shanahan, zaslužni profesor na Univerzi Illinois Chicago, v enem svojih spletnih prispevkov pisal o kakovosti grafičnih romanov in o branju le-teh. Menil je, da se o žanru ne piše dovolj, še zlasti ne v akademskih krogih. Najprej je bralce spomnil na nekatere študije iz štiridesetih in petdesetih let 20. stoletja, ki zaskrbljeno navajajo, da se lahko celo sedemletni otroci ujamejo na trnek in zavzeto prebirajo stripe, navdušenje pa da ne preneha niti v najstniških letih, in k temu dodal, da tudi danes še naletimo na dvome in strahove učiteljev, staršev, celo strokovnjakov. A s tovrstnimi pomisleki lahko večinoma hitro opravimo: nobena izmed študij, tako piše Shanahan, doslej še ni našla neposredne povezave med navdušenjem nad stripi in nizko stopnjo otrokove bralne kompetence. Stripi in grafični romani, ki izhajajo danes, so visoke kakovosti. Poleg tega številni raziskovalci izrecno poudarjajo tudi, da vizualni elementi, ki so v podporo pripovedi, pripomorejo k bogatenju besedišča, saj mlademu bralcu lahko uspešno pomagajo pri razumevanju kompleksnejših izrazov.

Shanahan kljub temu obenem opozarja, da vneti zagovorniki stripov radi spregledajo vse tisto, česar tovrstno bralno gradivo bralcu vendarle ne omogoča. Zavedati se je pač treba, da je zgodba, ki temelji na slikah, nedvomno drugačna od tradicionalnega romana; zato je tudi bralna izkušnja drugačna. Če preberemo zelo kratko besedilo, si nato ogledujemo risbo, spet preberemo le nekaj besed in se ponovno ustavimo ob naslednji ilustraciji, smo vendarle izpostavljeni drugačnemu intelektualnemu izzivu kot tistemu, kakršnega nam prinašajo zahtevna, daljša besedila. Shanahan se torej nikakor ne boji, da bi branje

stripov in grafičnih romanov mladim bralcem škodilo, obenem pa vendarle predlaga, da poskrbimo, da bodo mladi imeli uravnoteženo ‚bralno dieto‘, tako, ki mlademu bralcu omogoča pridobivanje širokega nabora besedišča, seznanjanje z različnimi temami in obenem razvoj dobrih in raznolikih bralnih zmožnosti.

Številni drugi avtorji se strinjajo, da je branje knjig, ki temeljijo na vizualni pripovedi, izjemno kognitivno spodbudno (prim. Cohn in Magliano, 2019). Ne pozabimo: nekateri otroci so dejansko ‚vizualni bralci‘: dolga besedila jih plašijo, preobremenijo in pogosto povsem odvrnejo. Isti otroci se zlahka znajdejo med besedami in slikami, berejo z veseljem, več kot sposobni so razpoznati karakterizacijo likov, ki nastopajo v zgodbi, in razvozlati tudi kompleksnejši razvoj zgodbe. Obenem so vizualna besedila, ki s svojimi kodi zahtevajo vrsto bralnih strategij, tudi dobrim bralcem izziv. Kombinacija besedila, barv, kompozicije, perspektive, senčenja in še marsičesa omogoča različne interpretacije; bralci prepoznavajo in razmišljajo o kraju in času dogajanja, o vzdušju, značajskih potezah oseb itd.

Vedeti moramo, da je kultura, ki obkroža današnjega bralca, vizualna kultura; zato je pridobivanje in razvijanje vizualne pismenosti oz. zmožnosti vizualne komunikacije temeljna zahteva za sodobnega bralca. Ko bralci opomenjajo in razumejo to, kako besedilo in slike komunicirajo med seboj in z bralcem, razvijajo zmožnosti branja in razumevanja vizualnih informacij. To je zanje ključnega pomena, saj dnevno krmarijo po vizualnih pripovedih, ki jih najdejo na spletnih mestih in v interaktivnih medijih. Tovrstna besedila podpirajo oklevajoče bralce, brusijo in razvijajo zmožnosti dobrih bralcev ter vsem

► Dr. Tiziana Mascia

uspešno približajo morebitne težje dostopne teme.

Avstralska literarna agentka Annabel Barker je že pred dvema letoma poudarjala, da je grafični roman nekaj, na kar morajo vsi, ki se ukvarjajo z literaturo za najstnike in mlajše odrasle, resno računati: strmo narašča ne le število objavljenih naslovov, večajo se tudi formati, vedno večja je skupina tistih, ki jih žanr nagovarja in tudi doseže (prim. Australian Writers' Centre). Omenjeni trendi so opazni tudi, če jih primerjamo z drugimi žanri. Barker se sicer v svojih opažanjih naslanja predvsem na raziskave, opravljene v ZDA, obenem pa ne dvomi, da se bo trend zelo kmalu pokazal tudi v drugih državah.

Grafični roman danes vključuje raznolike teme in nagovarja vse bolj raznoliko starostno skupino, med drugim tudi s široko paletto tem: med grafičnimi romani najdemo spomine, zgodovinsko leposlovje, poučna in informativna besedila ter sodobno leposlovje. Pogled na polico s sodobnimi grafičnimi romani pokaže, da ta besedila pogosto obravnavajo težke in kompleksne teme. Grafični romani kot *El Deafo* (avtorski roman Cece

Bell o odraščanju gluhega otroka, 2014) ali *Potopljeno mesto: Orkan Katrina in New Orleans* (angl. *Drowned City: Hurricane Katrina and New Orleans*, Don Brown, 2015) se lotevajo pomembnih družbenih vprašanj in so že dokazali svojo literarno vrednost.

Trilogija *Pohod* (angl. *March*), ki so jo napisali John Lewis, Andrew Aydin in ilustrator Nate Powell, je v letih 2016 in 2017 prejela številne nagrade. Ninkakor torej ne gre za preproste stripe, ki bi bili sicer priljubljeni, literarno pa le malo vredni.

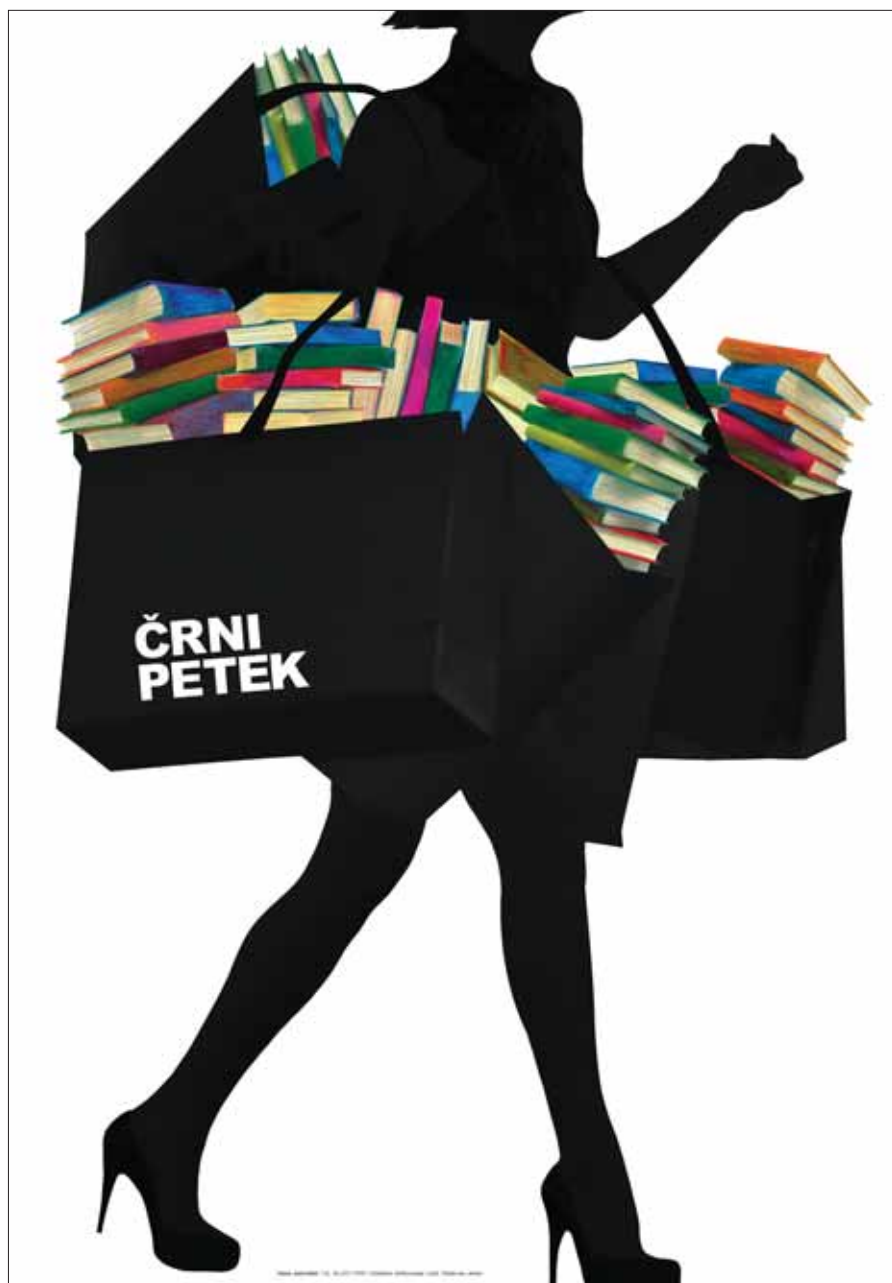
Pa še en povsem preprost razlog obstaja, zakaj naj otroci in mladi bralci posežejo po stripu: zato, ker si to pač želijo!

VIRI IN LITERATURA

Australian Writers' Centre Team (17. 7. 2020). *7 trends in children's and YA publishing*. Australian Writers' Centre. <https://www.writerscentre.com.au/blog/7-trends-in-childrens-and-ya-publishing/>

Cohn, N., Magliano, J. P. (2020). Editors' Introduction and Review: Visual Narrative Research: An Emerging Field in Cognitive Science. *Top Cogn Sci*, 12: 197–223. <https://doi.org/10.1111/tops.12473>

Shanahan, T. (8. 5. 2021). *My Child Will Only Read Graphic Novels. Help. Shanahan on Literacy*. <https://www.shanahanonliteracy.com/blog/my-child-will-only-read-graphic-novels-help>

► Hana Jelovšek
(smer Grafično oblikovanje, mentor prof. Radovan Jenko)